

Postbus 51
Rijksoverheid

Algemeen statement

Jaarlijks worden er naar schatting ruim 107.000 kinderen mishandeld. Kindermishandeling is vaak onzichtbaar, en wordt niet of te laat gesignaleerd. En dat is een groot probleem, want veel slachtoffers krijgen dus ook geen hulp. Te weinig Nederlanders herkennen de signalen van kindermishandeling. En dat terwijl miljoenen Nederlanders deze signalen wel op zouden kunnen pikken. Gemiddeld gezien zit er namelijk in iedere schoolklas minimaal één slachtoffer van kindermishandeling. Daarom lanceert het ministerie van VWS de signalentest op de eerste dag van de Week tegen Kindermishandeling, op maandag 20 juni 2011 als onderdeel van de lopende publiekscampagne. Deze signalentest die te zien is op Hyves, nu.nl, startpagina.nl, en diverse andere websites, moet ertoe bijdragen dat Nederlanders de signalen van kindermishandeling herkennen. Om vervolgens tot actie over te gaan en contact op te nemen met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling.

Kindermishandeling in Nederland: de feiten

- Kindermishandeling komt in ieders omgeving voor.
- Naar schatting zijn er 107.000 kinderen jaarlijks slachtoffer van mishandeling.
- Gemiddeld is in iedere schoolklas van 30 kinderen tenminste één kind slachtoffer van kindermishandeling.
- De meeste slachtoffers van kindermishandeling zijn jonger dan 9 jaar .
- Van alle scholieren tussen de 12 en 18 jaar oud, heeft 1/3 ooit enige vorm van kindermishandeling meegemaakt.
- In 2009 hebben de Advies-en Meldpunten Kindermishandeling (AMK's) bijna 60.000 telefoontjes ontvangen van mensen die kindermishandeling in hun omgeving signaleren.
- AMK medewerkers hebben in 2009 ruim 42.000 keer advies gegeven. Zie hieronder voor toelichting.

AMK - terminologie

Advies

Bij een adviesvraag wil het AMK graag de naam en functie weten van de beller, maar de naam van het kind en het gezin waarover het gaat hoeft niet bekend te worden gemaakt. De adviesvrager hoeft niet zeker te weten dat het om kindermishandeling gaat.

Melding

In overleg met de beller besluit de AMK-medewerker dat een onderzoek nodig lijkt. Pas dan start het AMK een onderzoek op naar de vermoedelijke mishandelingsituatie. Daarbij worden gegevens over het kind en het gezin verzameld die duidelijk moeten maken of er sprake is van mishandeling en de problemen die spelen. Als de vermoedens van kindermishandeling door het onderzoek bevestigd worden, dan wordt alles in het werk gesteld om passende hulpverlening voor de betrokkenen op gang te brengen. Als dit niet lukt, omdat ouders bijvoorbeeld weigeren hulp te accepteren, dan schakelt het AMK de Raad voor de Kinderbescherming in om zo, met een rechterlijk bevel, de betrokkenen te dwingen om hulp te accepteren.

Wat is kindermishandeling?

Definitie volgens de Wet op de Jeugdzorg: 'Kindermishandeling omvat elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel'.

Vormen van kindermishandeling

Er worden zes soorten kindermishandeling onderscheiden:

1. Seksuele mishandeling
2. Fysieke mishandeling
3. Emotionele/psychische mishandeling
4. Fysieke verwaarlozing
5. Emotionele/psychische verwaarlozing
6. Getuige zijn van partnergeweld

Seksuele mishandeling

Alle seksuele handelingen van een meerderjarige bij een kind. Het kind wordt door de pleger zwaar psychologisch onder druk gezet om te verzwijgen wat zich tussen hen afspeelt: 'Dit wordt ons geheimpje'. In 2009 bleek het in 3 procent van het totaal aantal meldingen bij het AMK om seksuele mishandeling te gaan.

Fysieke mishandeling

Er is sprake van lichamelijke mishandeling als de ouder lichamenlijk geweld tegen het kind gebruikt in de vorm van slaan, schoppen, bijten, knijpen, krabben, het toebrengen van brandwonden, het laten vallen van bijvoorbeeld een trap en dergelijke. In 2009 ging het om ruim 10 procent van het totaal aantal AMK-meldingen. Ouders proberen hun gedrag te rechtvaardigen door het kind de schuld te geven: hij luistert nooit, hij doet het erom, et cetera. Ouders die inzien dat lichamenlijk geweld tegen een kind niet goed is, proberen de gevolgen te verbergen. Ze sturen het kind naar buiten met kleding die alles bedekt, ze houden het kind thuis van school of ze komen afspraken met artsen en consultatiebureaus niet na.

Emotionele / psychische mishandeling

Bij psychische mishandeling houdt de ouder er een houding tegenover het kind op na die het kind in angst en onzekerheid doet leven. Die houding uit zich bijvoorbeeld in verbaal geweld: het kind wordt regelmatig uitgescholden, het krijgt steeds te horen dat het niet gewenst is, of de ouder vertelt continu dat het kind niets kan of weet. Dit geeft het kind weinig zelfvertrouwen. Het gaat hierbij niet alleen om negatieve uitlatingen naar het kind zelf, maar ook om denigrerende uitlatingen tegenover anderen, terwijl het kind daar zelf bij is. In 2009 ging het om 10 procent van het totaal aantal AMK-meldingen. Een voorbeeld van psychische mishandeling is dat ouders onredelijk hoge verwachtingen hebben van het kind op school. De ouder zet het kind onder druk om beter te presteren dan het kind aankan. En straft het kind voor slechte cijfers. Dit wordt ook wel cognitieve mishandeling genoemd.

Fysieke verwaarlozing

De ouder verwaarloost de verzorging van het kind op het gebied van voeding, hygiëne en kleding. Er is ook sprake van lichamenlijk verwaarlozing als de ouder geen aandacht heeft voor de veiligheid van het kind of het kind onbeheerd achterlaat. In 2009 ging het om 8 procent van het aantal meldingen. Het lastige in het signaleren van deze vorm is, dat er geen sprake is van geheimen of dreigementen, maar van zaken die het kind niet krijgt.

Emotionele / psychische verwaarlozing

Bij psychische mishandeling is vaak sprake van bewust handelen door de ouder. Bij psychische verwaarlozing is dit niet het geval. Bij

psychische verwaarlozing is de ouder zich van zijn handelen, of beter gezegd het nalaten daarvan, veel minder bewust. De ouder geeft het kind geen aandacht. Het kind mist liefde, warmte en bescherming. De ouders tonen geen interesse in zaken die belangrijk zijn in een kinderleven, zoals school. In 2009 ging het om 14 procent van het totaal aantal AMK-meldingen. Het lastige is bij deze vorm van mishandeling dat het gedrag van de ouders meestal onbewust is en dat er bijna niet gesproken wordt tegen het slachtoffer (dat is immers ook de vorm van mishandeling).

Getuige zijn van partnergeweld

Kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld zijn daardoor ook zelf direct slachtoffer van mishandeling. Sinds enkele jaren is er ook expliciet aandacht voor deze kwetsbare positie van kinderen. Bekend is dat het getuige zijn van partnergeweld gevolgen kunnen hebben voor de ontwikkeling van een kind. In 2009 ging het om ruim 22 procent van het aantal meldingen bij het AMK.

Risicofactoren van kindermishandeling

Kindermishandeling komt in alle lagen van de bevolking voor. Toch zijn er omstandigheden die als risicofactoren aangemerkt kunnen worden. De drie belangrijkste staan hieronder genoemd.

Leefomstandigheden

- Gezinsklimaat. Zo blijkt dat in de helft van de gezinnen waarin kindermishandeling plaatsvindt, conflict en geweld in de partnerrelatie aanwezig zijn.

Bij psychische mishandeling is vaak sprake van bewust handelen door de ouder. Bij psychische verwaarlozing is dit niet het geval.

- Sociaaleconomische omstandigheden, zoals armoede en sociaal isolement.
- Gezinsamenstellingen. Kindermishandeling komt meer voor bij alleenstaande ouders, grote gezinnen en laag opgeleide ouders.
- Sociaal-culturele context. Sommige culturen tolereren geweld meer dan anderen.

Problemen en persoonlijkheid van de ouder

- Persoonlijke problemen zoals depressie, labiliteit, gebrek aan zelfwaardering, verslaving, werkloosheid, of een chronische ziekte.
- Nare jeugdervaringen. Ze zijn vaak zelf slachtoffer van mishandeling geweest.
- Gebrek aan pedagogisch besef zoals een verkeerde interpretatie van kinderlijk gedrag en onrealistisch hoge verwachtingen.

Kenmerken die het kind extra kwetsbaar maken

- Aangeboren en fysieke kenmerken zoals vroeg geboren, kinderen met een handicap en huilbaby's.
- Leeftijd.
- Gedrags- en ontwikkelingsproblemen.

Gevolgen van Kindermishandeling

Lichamelijke gevolgen voor het slachtoffer, bijvoorbeeld:

- Fysieke schade, zoals blauwe plekken, botbreuken en hersenbeschadiging.
- Lichamelijk letsel door seksueel misbruik en ongewenste zwangerschap.
- Groeiachterstanden en motorische beperkingen door verwaarlozing.

Psychologische gevolgen voor het slachtoffer

- Post Traumatische Stress Stoornis.
- Dissociatieve stoornissen.
- Verslaving.
- Zelfverwonding.
- Psychosomatische klachten.

Neurobiologische gevolgen voor het slachtoffer

De fysieke vorming van de hersenen wordt beïnvloed door de ervaring van het kind. Zo hebben verschillende onderzoekers hersenafwijkingen geconstateerd bij kinderen die mishandeld zijn. Hierdoor wordt de hormoonhuishouding verstoord wat tot borderline-stoornissen en persoonlijkheidsstoornissen in het volwassen leven kunnen leiden.

Intergenerationele overdrachtsgevolgen

Ouders die zelf mishandeld zijn, maken ook vaak hun eigen

kinderen slachtoffer van kindermishandeling. Een aanzienlijk aantal ouders weet deze cyclus echter ook te doorbreken.

Gevolgen voor de maatschappij

Agressieve en verslaafde personen zijn een bedreiging voor de maatschappij. Dit gedrag vindt vaak voort door nare jeugdervaringen. Daarnaast heeft kindermishandeling grote financiële consequenties aangezien de behandeling van slachtoffers veel geld kost.

De slachtoffers & hun omgeving

0 tot 3 jarigen

Deze kinderen zijn het meest kwetsbaar, omdat ze relatief afgesloten zijn van de buitenwereld. Jonge, onervaren ouders kunnen soms de zorg voor de baby's en peuters niet aan. Fysieke en psychische verwaarlozing, en fysiek geweld komen hier het meest voor. De directe omgeving bestaat uit familie, burens, au pair, oppas, andere ouders en crèche.

4 tot 12 jarigen

Deze groep kinderen is nog steeds kwetsbaar, maar komt meer in aanraking met de buitenwereld. De directe omgeving bestaat uit familie, burens, andere ouders (van vriendjes), basisscholen en verenigingen.

13-18 jarigen

Deze kinderen praten meer en kunnen zelf signaleren of er confrontaties zijn in de thuissituaties, of in de situaties van vriendjes. Er is een grote invloed van (online) sociale netwerken. Met name psychologische agressie ('dreigen') komt in deze leeftijdsgroepen veel voor. De directe omgeving bestaat uit vriendjes (en hun ouders), school en verenigingen zoals sportclubs.

De publiekscampagne Aanpak Kindermishandeling

De publiekscampagne Aanpak Kindermishandeling is in opdracht van het toenmalige Programmaministerie voor Jeugd en Gezin in maart 2009 gestart. Het voornaamste doel van deze campagne is om omstanders bewust te maken dat kindermishandeling overal voor komt en dat het signaleren hiervan belangrijk is. Vervolgens kan er hulp en bescherming geboden worden aan het betreffende gezin. Hulpverleners en professionals kunnen dit niet alleen. Zij zien eenvoudigweg niet alles en staan er soms ook te ver van af. Een alerte houding van mensen uit de directe omgeving van het kind kan dan het verschil maken. De campagne richt zich dan ook op deze mensen in de omgeving van het slachtoffer. In de eerste plaats zijn dit de volwassenen uit de directe omgeving van het kind die niet beroepsmatig met het kind in contact staan, zoals bijvoorbeeld burens, familieleden, vrienden en kennissen. Ten tweede richt de campagne zich op jongeren tussen de 13 en 18 jaar om ook hen meer oog te laten krijgen voor signalen van kindermishandeling. Kijk voor meer informatie op: watkanikdoen.nl.

Informatie over de Signalentest

Jaarlijks worden er naar schatting ruim 107.000 kinderen mishandeld. En dat is een groot probleem, want deze gevallen krijgen dus ook geen hulp. Kindermishandeling is vaak onzichtbaar, en wordt niet of te laat gesignaleerd. Te weinig Nederlanders herkennen de signalen van kindermishandeling. En dat terwijl miljoenen Nederlanders deze signalen wel op zouden kunnen pikken. De signalentest die te zien en te doen is op www.watkanikdoen.nl moet ertoe bijdragen dat Nederlanders de signalen van kindermishandeling herkennen. Om vervolgens tot actie over te gaan en contact op te nemen met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling.

Het informeren & het melden van kindermishandeling

Twijfel, angst voor eventuele consequenties en onwetendheid zijn de grootste drempels voor mensen om advies te vragen of een melding van kindermishandeling te doen. Het is juist zo belangrijk dat mensen goed op hun omgeving en de kinderen letten, helemaal als het om kindermishandeling gaat. Gezinsleden die te maken hebben met kindermishandeling, kunnen niet altijd voor zichzelf opkomen. Voor het inwinnen van informatie over of het doen van een melding van kindermishandeling kan contact worden opgenomen met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of wordt verwezen naar de campagnewebsite watkanikdoen.nl. Juist als men twijfelt!

Cijfers over de melders

Uit onderzoek van het AMK uit 2009 blijkt dat slechts 0,2 procent van de meldingen wordt gedaan door kinderen die hetzij zelf mishandeld worden, hetzij melding doen van mishandeling van een ander kind in het gezin. Dit komt vaak omdat kinderen vaak erg jong zijn en daarnaast erg loyaal naar hun ouders zijn, ook wanneer hij of zij of een broertje of zusje slachtoffer is van kindermishandeling. Maar ook door de ouders of een ander volwassene gezinslid wordt slechts in 1 procent van de gevallen melding gedaan. Melden wordt in 26 procent van de gevallen door burens, kennissen en familie gedaan. De overige meldingen (73 procent) worden gedaan door mensen die de kinderen beroepshalve kennen.

Stappenplan van een melding

Na een geaccepteerde melding stelt het AMK altijd een onderzoek in naar de gezinssituatie van het kind en gaat het AMK in ieder geval met de ouders praten. Blijkt het kind inderdaad in de knel te zitten, dan verwijst het AMK het gezin door naar het bureau jeugdzorg voor hulp, zodat de situatie beter wordt voor het kind. Het AMK kan ook informatie inwinnen bij mensen die het gezin beroepshalve kennen, zoals de school of de huisarts. Het AMK biedt zelf geen hulp, maar zorgt er wel voor dat de noodzakelijke hulp in gang wordt gezet. Dat gebeurt zoveel mogelijk in overleg met de ouders. Als de situatie voor het kind levensbedreigend is of als de ouders geen hulp willen accepteren, draagt het AMK het onderzoek over aan de Raad voor de Kinderbescherming, zodat hulp kan worden afge-

dwongen. Het AMK doet aangifte bij de politie als het AMK vermoedt dat een ernstig strafbaar feit is gepleegd en onderzoek van de politie noodzakelijk is voor de veiligheid van het kind.

In het kort:

- Advies van AMK.
- Melding bij AMK.
- AMK stelt onderzoek in: gesprek met de ouders en met andere instanties die het kind beroepshalve kennen (school, huisarts).
- Zit het kind in de problemen: AMK schakelt hulp in (in overleg met de ouders).
- Levensbedreigende situatie voor kind of ouders willen geen hulp: Kinderbescherming.

Het voornaamste doel van deze campagne is om omstanders van kinderen bewust te maken dat kindermishandeling overal voor komt en dat het signaleren hiervan belangrijk is.

Hulp

Van de situaties waarin het AMK kindermishandeling heeft kunnen vaststellen is in 79 procent van de gevallen vrijwillige hulp op gang gebracht of voortgezet tijdens het onderzoek door het AMK. Bij de overige 21 procent moest de Raad voor de Kinderbescherming worden ingeschakeld.

De Meldcode

Beroepskrachten in de zorg, het onderwijs, de kinderopvang en justitie worden verplicht met een meldcode te werken als zij een signaal krijgen van huiselijk geweld of kindermishandeling. De ministerraad heeft ingestemd met het wetsvoorstel van staatssecretaris Marlies Veldhuijzen van Zanten van VWS. Het wetsvoorstel ligt nu voor advies bij de Raad van State. De meldcode is een vijfstapenplan waarin staat wat een professional het beste kan doen bij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Een voorbeeld van goede samenwerking

Om huiselijk geweld en kindermishandeling zo goed mogelijk tegen te gaan, zijn in sommige regio's de handen al ineen geslagen door professionals, instanties en overheden. Zo hebben ziekenhuizen in de regio Den Haag met het AMK afgesproken dat zij bij elk vermoeden van kindermishandeling contact opnemen met het AMK. Het ziekenhuis trekt ook aan de bel als er ouders worden gezien die letsel hebben opgelopen door huiselijk geweld of die psychische problemen hebben. Of ouders die drugsgebruiker zijn of veel te veel drinken. Wat blijkt? Sinds dit protocol in gebruik is, is het aantal meldingen bij het AMK vertienvoudigd. In één kwartaal is het ziekenhuis van vier naar veertig meldingen gegaan. En maar liefst 38 van deze meldingen bleken achteraf terecht. In 38 gevallen kon kinderen hulp worden geboden.

Bronnen

- Actieplan Aanpak Kindermishandeling 'Kinderen Veilig Thuis' (2007). Programmaministerie voor Jeugd en Gezin. Te downloaden op rijksoverheid.nl.
- De kleine gids signalering kindermishandeling 2010 (2009). D. Holtzer e.a.. Deventer: Kluwer,
- Kindermishandeling in Nederland anno 2005. De Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen (2007). M.H. van IJzendoorn e.a. Universiteit Leiden.
- Scholieren over Mishandeling. Resultaten van een landelijk onderzoek naar de omvang van kindermishandeling onder leerlingen van het voortgezet onderwijs (2007). F. Lamers-Winkelmann e.a., Vrije Universiteit Amsterdam.
- TNS NIPO
- Het Nederlands Jeugd Instituut. nji.nl
- Registratiegegevens van de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (2009). Utrecht: Jeugdzorg Nederland; jeugdzorgnederland.nl
- Meer informatie over de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is te vinden op: huiselijkgeweld.nl.
- Meer informatie over de publiekscampagne is te vinden op: watakanikdoen.nl.